

DEKLARACIJA ZA VEČJEZIČNOST V VISOKEM ŠOLSTVU

Ta izjava sicer ni pravno zavezujoča, izraža pa zavezanost zainteresirane javnosti, da aktivno in konstruktivno prispeva k razvoju politike na področju večjezičnosti v visokošolskem izobraževanju. K podpisu izjave vabimo vse, ki se ukvarjajo s pismenostjo v različnih jezikih, epistemologijo večjezičnosti, jezikovno raznolikostjo in vprašanjem spoštovanja jezikovnih pravic, predvsem pa: (a) oddelkom fakultet in raziskovalnih inštitutov, organizacijam, zvezam, strokovnim in interesnim združenjem (s statusom pravne osebe ali brez njega), (b) posameznikom, ki se kot člani fakultet, raziskovalnih inštitutov in drugih družbenih teles aktivno ukvarjajo z jeziki v izobraževanju.

PREAMBULA

Vedno več visokošolskih izobraževalnih ter nacionalnih in nadnacionalnih političnih ustanov postavlja v ospredje politiko internacionalizacije. Ta naj bi bila po njihovem mnenju namenjena izboljšanju kakovosti visokošolskega izobraževanja v vse bolj povezanem in prepletenem svetu. Na ravni EU so pobude za politiko internacionalizacije namenjene zagotavljanju večje enotnosti visokošolskih izobraževalnih sistemov v okviru Evropskega izobraževalnega prostora, spodbujanju meddržavnega sodelovanja, partnerstev med visokošolskimi ustanovami in sodelovanja med državami članicami EU, s čimer bi bilo mogoče vzpostaviti »vključujoče nacionalne sisteme izobraževanja in vseživljenjskega učenja«. Želja po internacionalizaciji je namreč privedla do tega, da postaja angleščina vedno bolj samoumevna *lingua academica*, vzpostavlja se izobraževanje v angleškem jeziku (*English Medium Instruction*), visokošolsko izobraževanje pa se je »poangležilo«. Kljub čedalje očitnejšim dokazom o pomanjkljivosti izključne rabe angleščine pri poučevanju, raziskovanju, znanstvenih objavah in mreženju jo državni organi in politični odločevalci vedno bolj podpirajo s predpostavko, da je angleščina sredstvo za gospodarski razvoj, modernizacijo in globalno komunikacijo. Vendar pa lahko uporaba angleščine namesto uradnih/nacionalnih, pa tudi regionalnih ali manjšinskih jezikov vodi v opuščanje specializiranih področij jezikovne rabe in kršenje osnovnih jezikovnih pravic. Uporaba angleščine na račun drugih jezikov, naj bodo ti kulturno bolj ali manj vplivni, omejuje jezikovno in kulturno raznolikost, kar vodi v siromašenje tako družbenega védenja kot spoznavnih zmožnosti.

SPLOŠNA IZJAVA

Podpisniki *Izjave za večjezičnost v visokošolskem izobraževanju Evropske civilnodružbene platforme za večjezičnost* (ECSPM) podpirajo osnovna načela »Helsinške pobude za večjezično komunikacijo v znanosti»¹ in se zavezujejo, da bodo prispevali k sooblikovanju političnih dokumentov in praks, ki so v skladu s Priporočilom CM/Rec(2022)1, ki ga je sprejel Odbor ministrov Sveta Evrope, o »pomenu raznojezičnega in medkulturnega izobraževanja za demokratično kulturo».² Zlasti z mislijo na visokošolsko izobraževanje se podpisniki zavezujejo, da:

¹ Povzetek Helsinške pobude za večjezično komunikacijo v znanosti: (<https://www.helsinki-initiative.org/en>):

(1) Podpora razširjanju znanstvenih dosežkov v vsestransko korist družbe, tako da se zagotovi: a) da so raziskovalci nagradjeni za razširjanje znanstvenih dosežkov zunaj akademskih krogov in za interakcijo z dediščino, kulturo in družbo; in (b) da je dostop do znanstvenih spoznanj enakovredno zagotovljen v različnih jezikih. (2) Zaščita nacionalne infrastrukture za objavlanje lokalno relevantnih raziskav, tako da se zagotovi: (a) da imajo založniki neprofitnih revij in knjig dovolj sredstev in podporo, ki je potrebna za ohranjanje visokih standardov kakovosti in raziskovalne integritete; in (b) da zagotovimo založnikom nacionalnih časopisov in knjig ustrezno zaščito pri prehodu na odprt dostop. (3) Spodbujanje jezikovne raznolikosti pri ocenjevanju, vrednotenju in financiranju raziskav, tako da se zagotovi: (a) da se v procesu znanstvenega ocenjevanja vrednotijo visokokakovostne raziskave ne glede na jezik ali medij objave; in (b) da se pri uporabi sistemov vrednotenja, ki temeljijo na metričnih orodjih, enakovredno upoštevajo revije in knjige v vseh jezikih.

² [https://www.ecml.at/Portals/1/documents/about-us/GBR-2508-CMRec\(2022\)-SL.pdf](https://www.ecml.at/Portals/1/documents/about-us/GBR-2508-CMRec(2022)-SL.pdf)

- bodo zaščitili in podpirali rabo več jezikov poleg uradnega jezika (ali uradnih jezikov) visokošolske ustanove pri vodenju, raziskavah in objavah, poučevanju in učenju ter komunikaciji;
- bodo zagotavljali in podpirali večjezičnost, zlasti na področju poučevanja in učenja ter mednarodnega sodelovanja pri raziskavah; in
- bodo za potrebe poučevanja in učenja izrabljali možnost uporabe jezikovnih orodij, ki lajšajo rabo različnih jezikov.

OZAVEŠČANJE

Podpisniki *Izjave za večjezičnost v visokošolskem izobraževanju Evropske civilnodružbene platforme za večjezičnost* (ECSPM) za zavezujejo, da bodo prispevali k ozaveščanju organov svojih visokošolskih ustanov, pa tudi k ozaveščanju vseh odgovornih za jezikovno politiko, jezikovno načrtovanje in razvoj učnih načrtov, vodij raziskovalnih skupin, strokovnjakov, raziskovalcev, študentov, učiteljev in administrativnega osebja ter civilne družbe.

- 1) Obvladovanje uradnega ali državnega jezika, jezika domačega okolja ali dediščinskega jezika ali katerega koli drugega usvojenega jezika še ne zagotavlja zmožnosti strokovnega diskurza v tem jeziku, saj takšna pismenost vključuje diskurzivne prakse, ki so povsem drugačne od splošne sporazumevalne zmožnosti v vsakdanjem govoru oziroma »vsakdanje« pismenosti. Obe vrsti pismenosti pa sta pomembni za tvorjenje in interpretacijo pomena v izobraževalnem kontekstu, in sicer tako za študente kot učitelje.
- 2) Od osebe, ki jo poučujemo ali ki se uči v jeziku, ki ni njen lastni jezik, ne moremo in ne smemo pričakovati, da bo sposobna uporabljati ta jezik na ravni rojenih govorcev.
- 3) Visokošolske študente in osebje je treba spodbujati, da uporabljajo vse jezike in jezikovne različice svojih jezikovnih repertoarjev za smiselno komunikacijo v različnih kontekstih akademskega življenja.

POSEBNA PRIPOROČILA

Podpisniki *Izjave za večjezičnost v visokošolskem izobraževanju Evropske civilnodružbene platforme za večjezičnost* (ECSPM) smo pripravili naslednja priporočila za politične odločevalce, mednarodne, nacionalne ali državne organizacije, agencije, univerze, raziskovalne ustanove ter financerje raziskovalnih dejavnosti in raziskovalce:

1. Zagotoviti je treba možnosti za rabo različnih jezikov (ne samo angleščine) kot učnih jezikov v programih, tečajih in modulih, seveda poleg uradnega jezika (uradnih jezikov) ustanove.
2. V vseh izobraževalnih ustanovah je veliko spregledanih jezikov. Tudi ti jeziki naj postanejo vidni in prepoznani.
3. Za doseg kakovostnega izobraževanja je treba zagotoviti ustrezne okoliščine, ki bodo omogočale jezikovno izbiro.
4. Zagotoviti je treba ustrezno stopnjo zmožnosti strokovnega diskurza učiteljev, ki izvajajo predavanja v jezikih, ki niso uradni jezik(i) ustanove.
5. Mednarodnim študentom je treba pomagati, da se vključijo v akademsko skupnost, zato jim je treba ponuditi jezikovno pomoč in intenzivne jezikovne tečaje.
6. Izogibati se je treba izključno enojezičnim/enokulturnim načinom izobraževanja (npr. z zagotavljanjem literature, jezikovnih orodij, videoposnetkov v različnih jezikih).
7. Raziskovalne skupine je treba spodbujati, da se odločajo glede jezika (ali jezikov), ki ga (jih) bodo uporabljali ob različnih priložnostih (pri medsebojni komunikaciji, razširjanju izsledkov raziskav, objavi rezultatov).
8. Spodbujati je treba prevajanje, vzporedno rabo jezikov in naložbe v razvoj jezikovnih orodij.

Prevod so pripravili in uskladili na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU.